

УДК 351.86:321(477)

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2021.15.25>

Гданов І.Р.

*аспірант кафедри адміністративного права та
адміністративного процесу*

Одеського державного університету внутрішніх справ

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Загальновідомим є факт збройної агресії Російської Федерації проти України з 2014 року. З серпня 2014 року після прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413 «Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення» військовослужбовцям (резервістам, військовозобов'язаним) Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, військовослужбовцям військових прокуратур, особам рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції ДФС, поліцейським, особам рядового, начальницького складу, військовослужбовцям МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, ДСНС, Державної кримінально-виконавчої служби, співробітникам Служби судової охорони, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпе-

чення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів надається статус учасника бойових дій. [1]

Натомість особам, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення такий статус надається лише з червня 2015 року і лише за умови, що в подальшому такі добровольчі формування згідно з переліком, визначеним Антитерористичним центром при СБУ та Генеральним штабом Збройних Сил, були включені до складу Збройних Сил, МВС, Національної поліції, Національної гвардії та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів. [2]

І лише під тиском громадськості та системних звернень до судових органів Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 12 лютого 2020 р. № 76 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413», якою унормовано надання статусу учасника бойових дій особам, які у період до набрання чинності Законом України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській

областях” у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення не менше ніж 30 календарних днів, у тому числі за сукупністю днів перебування в районах її проведення, у взаємодії із Збройними Силами, МВС, Національною поліцією, Національною гвардією, СБУ та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами. [3]

Таким чином, громадяни хоч формально і визнаються однією з частин сектору безпеки і оборони, але держава не визнає за ними права здійснювати дії направлені на захист національних інтересів та безпеки без взаємодії з військовими та правоохоронними органами, утвореними відповідно до законодавства України.

Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України визначає, що складовими сектору безпеки і оборони мають бути визначені: Президент України; Рада національної безпеки і оборони України; Міністерство оборони України; Збройні Сили України; Міністерство внутрішніх справ України; Національна гвардія України; Національна поліція України; Державна прикордонна служба України; Державна міграційна служба України; Державна служба України з надзвичайних ситуацій; Служба безпеки України; Управління державної охорони України; Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; Державна спеціальна служба транспорту; координаційний орган з питань розвідувальної діяльності при Президентові України та розвідувальні органи України; Апарат Ради національної безпеки і оборони України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику; інші складові, що визначені законами України. [4] Разом з тим,

передбачається створити умови для широкого залучення недержавних організацій до виконання завдань в інтересах національної безпеки і оборони держави. Найбільш перспективними напрямками такої їх діяльності мають бути: надання послуг в інтересах виконання миротворчих завдань Збройними Силами України; функціонування мережі недержавних дослідних інституцій, що фахово опікуються проблемами безпеки та оборони тощо.

Розглянемо детальніше складові елементи сектору національної безпеки і оборони.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про національну безпеку України» керівництво у сферах національної безпеки і оборони відповідно до Конституції України здійснює Президент України. [5] Разом з тим у п. 1 розділу 3 Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України визначається, що здійснюючи керівництво у сфері національної безпеки і оборони, Президент України визначатиме стратегічні цілі та основні завдання державної політики у сфері національної безпеки і оборони України, завдання складових сектору безпеки і оборони у мирний час, у кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці, і в особливий період, цілі та пріоритетні напрями розвитку складових сектору безпеки і оборони, мету, завдання, строки затвердження документів планування розвитку сектору безпеки і оборони та його складових. [6]

З повноважень Президента України прямо виходять повноваження іншого суб'єкта ради національної безпеки і оборони.

Відповідно до статті 14 Закону України «Про національну безпеку України» координацію у сферах національної безпеки і оборони здійснює Рада національної безпеки і оборони України відповідно до статті 107 Конституції України та Закону України “Про Раду національної безпеки і оборони України”.

В умовах воєнного або надзвичайного стану, в особливий період, а також у разі виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, Рада національної безпеки і оборони України координує

діяльність органів виконавчої влади, розглядає пропозиції щодо застосування відповідно до закону спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів. [7]

У випадках, передбачених законом, Рада національної безпеки і оборони України подає на розгляд Президентові України пропозиції щодо утворення вищого колегіального стратегічного органу воєнного керівництва обороною держави в особливий період. Пропозиції про утворення цього органу та його персональний склад затверджуються рішенням Ради національної безпеки і оборони України та вводяться в дію Указом Президента України. [8]

Як зазначає Чумаченко С.В. Рада національної безпеки і оборони України займає вагомe місце в системі забезпечення органів виконавчої влади, проте, наразі є спеціальним органом, який координує й контролює діяльність в органах виконавчої влади. На наш погляд, доцільно розширити компетенцію Ради й на органи законодавчої та судової влади, при цьому передаючи контрольні повноваження і зосереджуючись на функції стратегічного управління національною безпекою. [9]

Однак з такими твердженнями погодитись неможливо, оскільки результатом може бути узурпація влади та нівелювання принципу стримування та противаг, який забезпечується поділом влади на незалежні одна від одної гілки. Якщо наразі Рада національної безпеки і оборони України здійснює повноваження у виконавчій сфері, то розширення таких повноважень додатково на органи законодавчої та судової влади неодмінно створуватиме загрози узурпації влади чи повалення конституційного ладу.

Крім того, не можливо не відзначити, що відповідно до Закону України «Про оборону України» Верховна Рада України в межах повноважень, визначених Конституцією України, здійснює законодавче регулювання питань сфери оборони. [10]

Як наслідок, Верховна Рада України бере участь у забезпеченні національної безпеки і

оборони саме через функцію законодавчого регулювання.

Верховна Рада України відповідно до статті 85 Конституції України здійснює парламентський контроль та законодавче регулювання діяльності органів сектору безпеки і оборони та їхніх повноважень, а крім того, затверджуючи державний бюджет фактично визначає розмір бюджетного фінансування органів безпеки і оборони.

Верховна Рада України відповідно до статті 89 Конституції України створює комітети Верховної Ради України, до повноважень яких належить, зокрема, забезпечення контролю за діяльністю органів сектору безпеки і оборони. [11]

Для підготовки і попереднього розгляду питань, у тому числі, у сфері національної безпеки і оборони Верховна Рада України може утворювати Тимчасова спеціальна комісія Верховної Ради України. [12]

Кабінетом Міністрів України, Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України подаються до Верховної Ради України щорічні письмові звіти про діяльність складових сектору безпеки і оборони.

Верховна Рада України відповідно до Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України», може офіційно запросити або вимагати присутності на пленарному засіданні Верховної Ради України для заслуховування посадових чи службових осіб органів сектору безпеки і оборони.

Кабінет Міністрів України відповідно до статей 113, 116, 117 Конституції і законів України здійснює контроль за дотриманням законодавства та реалізацією державної політики у сферах національної безпеки і оборони, звітує з цих питань перед Президентом України і Верховною Радою України.

Кабінет Міністрів України забезпечує цивільний контроль за діяльністю Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної

прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших органів виконавчої влади, які входять до сектору безпеки і оборони України. [13]

Наступним органом у сфері національної безпеки і оборони є Міністерство оборони України, яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період. [14]

До повноважень Міністерства оборони України належать організація в силах оборони заходів оборонного планування, визначення засад воєнної, військової кадрової та військово-технічної політики у сфері оборони, здійснення в установленому порядку координації діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо підготовки держави до оборони. У його підпорядкуванні перебувають Збройні Сили України та Державна спеціальна служба транспорту. Міністерство оборони України очолює Міністр оборони України, який є членом Кабінету Міністрів України та підпорядковується Президенту України як Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України і підзвітний Верховній Раді України. Міністр оборони України за посадою входить до складу Ради національної безпеки і оборони України і відповідає за формування державної політики у сфері оборони, оборонне планування, програмний та ресурсний менеджмент, військову кадрову політику, ефективно та належно використання оборонних ресурсів, всебічне забезпечення життєдіяльності, функціонування, розвиток та застосування Збройних Сил України [15].

Ще один важливий елемент системи забезпечення національної безпеки – Збройні Сили України, які є військовим формуван-

ням, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

Збройні Сили України забезпечують стримування та відсіч збройної агресії проти України, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України, у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом. [16]

Головнокомандувач Збройних Сил України призначається на посаду за поданням Міністра оборони України та звільняється з посади Президентом України. Головнокомандувач Збройних Сил України підпорядковується Президенту України та Міністру оборони України.

Головнокомандувач Збройних Сил України відповідає за готовність до виконання покладених завдань і за безпосереднє військове керівництво та управління застосуванням Збройних Сил України, а також переданих в його підпорядкування сил і засобів інших складових сил оборони. Головнокомандувач Збройних Сил України підзвітний Президенту України та Міністру оборони України з питань досягнення воєнно-стратегічних цілей у сфері оборони військовими силами і засобами, а також підтримання спроможностей цих сил і засобів до застосування.

Генеральний штаб Збройних Сил України є головним органом військового управління з планування оборони держави, стратегічного планування застосування Збройних Сил України та визначених сил і засобів інших складових сил оборони, координації і контролю за виконанням завдань у сфері оборони органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та силами оборони у межах, визначених законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

Генеральний штаб Збройних Сил України в особливий період виконує функції стратегічного керівництва Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони. Зурахуванням пропозицій Командувача об'єднаних

сил здійснює планування, координацію та контроль за підготовкою всіх складових сил оборони з метою набуття ними необхідних об'єднаних спроможностей.

Повноваження начальника Генерального штабу Збройних Сил України, основні завдання та порядок функціонування Генерального штабу Збройних Сил України визначаються в положенні, яке затверджується Президентом України. [17]

Іншу важливу складову частину системи національної безпеки і оборони відіграє Міністерство внутрішніх справ України. [18]

Міністерство внутрішніх справ України очолює Міністр внутрішніх справ України, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

Міністр внутрішніх справ України за посадою входить до складу Ради національної безпеки і оборони України.

Міністр внутрішніх справ України відповідає за формування державної політики у сферах, що належать до компетенції Міністерства внутрішніх справ України, здійснює повноваження, визначені законодавством України.

Діяльність Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Державної міграційної служби України спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України. [19]

Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидію злочинності, а також надає визначені законом послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. [20]

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, призначеним для виконання завдань із захи-

сту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з іншими органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій. [21]

У мирний час Національна гвардія України входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для виконання завдань у складі сил оборони.

Із введенням воєнного стану Національна гвардія України приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням в умовах дії правового режиму воєнного стану, входить до сил оборони, виконує завдання та підпорядковується відповідно до положень Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та Закону України "Про Національну гвардію України". [22]

Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення, що реалізує державну політику у сфері безпеки державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні. [23]

Державна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, проведення аварійно-рятувальних робіт, пожежогасіння, пожежної та техногенної безпеки, роботи рятувальних служб під час аварій, а також гідрометеорологічної діяльності.

Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії

нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів. [24]

Повноваження Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Державної міграційної служби України визначаються законодавством України. [25]

Служба безпеки України є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку, здійснюючи з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина: 1) протидію розвідувально-підривній діяльності проти України; 2) боротьбу з тероризмом; 3) контррозвідувальний захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, економічної та інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури; 4) охорону державної таємниці. [26]

Служба безпеки України підпорядковується Президенту України та підконтрольна Верховній Раді України.

Службу безпеки України очолює Голова Служби безпеки України, який призначається на посаду та звільняється з посади Верховною Радою України за поданням Президента України.

Розвідувальні органи України відповідно до закону здійснюють розвідувальну діяльність з метою сприяння реалізації національних інтересів України та протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України у визначених законом сферах.

Розвідувальні органи як суб'єкти забезпечення національної безпеки і оборони України беруть участь у формуванні і реалізації державної політики з питань національної безпеки і оборони у визначених законодавством сферах. Повноваження розвідувальних органів визначаються законодавством України.

Пріоритетні завдання розвідувальним органам визначаються Президентом України. [27]

Управління державної охорони України відповідно до закону здійснює державну охорону органів державної влади України, забезпечення безпеки посадових осіб та охорони об'єктів, визначених законом. Управління державної охорони України підпорядковане Президенту України та підконтрольне Верховній Раді України. [28]

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України є державним органом, призначеним для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, формування та реалізації державної політики у сферах кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, криптографічного та технічного захисту інформації, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, а також інших завдань відповідно до закону. [29]

Таким чином сфера національної безпеки і оборони чітко унормована, а діяльність суб'єктів, які входять до її складу достатньою мірою регламентовано. Більш того між суб'єктами забезпечення національної безпеки чітко розділені сфери їх функціональної відповідальності.

При цьому, відверто недооцінюється роль окремо взятого громадянина чи громадських об'єднань, як суб'єктів забезпечення національної безпеки і оборони. Формально, вони визначаються, як суб'єкти, але їхні повноваження та ролі не мають чіткого врегулювання.

У зв'язку з цим пропонуємо у Законі України «Про національну безпеку України» визначити права та обов'язки громадян та громадських об'єднань, як суб'єктів забезпечення національної безпеки та визначити правове підґрунтя та регламентацію особливостей їх співпраці та взаємодії з правоохоронними,

військовими, розвідувальними та іншими суб'єктами забезпечення національної безпеки у мирний та військовий час. Унормувати можливості добровільного доступу громадян до зброї та інших засобів ураження у військовий час. Визначити інші особливості взаємодопомоги держави та громадянина в умовах наявності спільних загроз для їх безпеки.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення : Постанова КМ України від 20 серп. 2014 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014> (дата звернення 11.10.2022).
2. Про внесення змін до Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення : Постанова КМ України від 4 черв. 2015р. № 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2015> (дата звернення 12.10.2022).
3. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413 : Постанова КМ України від 21 жовт. 2022 р.
4. № 1193. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/pro-vnesennia-zmin-do-postanovy-ka-a1193> (дата звернення 21.10.2022).
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 бер. 2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 14 бер. 2016 р. № 92/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016> (дата звернення 14.10.2022).
6. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 10.10.2022).
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 бер. 2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 14 бер. 2016 р. № 92/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016> (дата звернення 14.10.2022).
8. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 бер. 1998 р. № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98вр> (дата звернення 10.10.2022).
9. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 10.10.2022).
10. Чумаченко С.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення національної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Харківський національний університет ім. Каразіна. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12843> (дата звернення 12.10.2022).
11. Про оборону України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> (дата звернення 10.10.2022).
12. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96> (дата звернення 14.10.2022).
13. Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України : Закон України від 19 груд. 2019 р. № 400-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-20> (дата звернення 14.10.2022).

14. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лют. 2014 р.
15. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18> (дата звернення 10.10.2022).
16. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України : постанова Кабінету Міністрів України від 26 лист. 2014 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014> (дата звернення 11.10.2022).
17. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 10.10.2022).
18. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934> (дата звернення 10.10.2022).
19. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 10.10.2022).
20. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : постанова КМ України від 28 жовт. 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015> (дата звернення 14.10.2022).
21. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 10.10.2022).
22. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 14.10.2022).
23. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 бер. 2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18> (дата звернення 10.10.2022).
24. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення 10.10.2022).
25. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квіт. 2003 р. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (дата звернення 11.10.2022).
26. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України : Постанова КМ України від 20 серп. 2014 р. № 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014> (дата звернення 14.10.2022).
27. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 10.10.2022).
28. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 бер. 1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення 10.10.2022).
29. Про розвідку : Закон України від 17 вер. 2020 р. № 912-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20> (дата звернення 10.10.2022).
30. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 4 бер. 1998 р. № 160/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98> (дата звернення 11.10.2022)
31. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України 23 лют. 2006 р. № 3475. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15> (дата звернення 11.10.2022).

Анотація

Досліджується система суб'єктів забезпечення національної безпеки. Розглянуто основи забезпечення національної безпеки держави, яка є найважливішим інструментом збереження державності, суверенітету і територіальної цілісності від посягань зовнішніх ворогів та їх впливу на внутрішньополітичну ситуацію в державі.

Визначено функціональну участь органів публічної адміністрації у сфері національної безпеки і оборони, яка стосується громадського контролю у відповідній сфері та передбачає, що

громадяни України беруть участь у громадському контролі через громадські об'єднання, членами яких вони є, через депутатів місцевих рад, особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або до державних органів у порядку, встановленому Конституцією України, Законом України «Про громадські об'єднання» та іншими законами України.

Обґрунтовано, що громадяни України через участь у виборах, референдумах та інших формах безпосередньої демократії, а також через органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які вони обирають, реалізують національні інтереси, добровільно і на виконання конституційних обов'язків дотримуються законодавства України щодо забезпечення її національної безпеки; як безпосередньо, так і через об'єднання громадян привертають увагу суспільних і державних інституцій до небезпечних явищ і процесів у різних сферах життєдіяльності країни; захищають власні права та інтереси, а також власну безпеку у законний спосіб і законними засобами.

Запропоновано створити реальну, законодавчо визначену можливість для реалізації громадянами свого права на особисту участь у забезпеченні національної безпеки держави.

Визначено, що важливим елементом забезпечення національної безпеки держави є чіткий розподіл функцій і повноважень між усіма суб'єктами, відповідальними за здійснення відповідних заходів, та забезпечення ефективності виконання ними своїх обов'язків.

Ключові слова: безпека, оборона, національна безпека держави, забезпечення національної безпеки держави, реалізація, воєнна доктрина, Стратегія національної безпеки.

Gdanov I.R. Subjects of national security in Ukraine

The system of national security actors is being studied.

The article considers the basics of ensuring the national security of the state, which is the most important tool for preserving statehood, sovereignty and territorial integrity from the encroachments of external enemies and their impact on the domestic political situation in the state.

The functional participation of public administration bodies in the field of national security and defense is defined, which concerns public control in the relevant field and provides that citizens of Ukraine participate in civil control through public associations of which they are members, through deputies of local councils, personally by appeal to the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine or to state bodies in accordance with the procedure established by the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On Public Associations" and other laws of Ukraine.

It is substantiated that the citizens of Ukraine through participation in elections, referendums and other forms of direct democracy, as well as through public authorities and local governments, which they elect, pursue national interests, voluntarily and in the performance of constitutional duties the legislation of Ukraine on ensuring its national security; both directly and through associations of citizens draw the attention of public and state institutions to dangerous phenomena and processes in various spheres of life of the country; protect their own rights and interests, as well as their own security, in a lawful manner and by legal means.

It is proposed to create a real, legally defined, opportunity for citizens to exercise their right to personal participation in ensuring the national security of the state.

It is determined that an important element of ensuring the national security of the state is a clear division of functions and powers between all entities responsible for the implementation of appropriate measures, and ensuring the effectiveness of their duties.

Key words: security, defense, national security of the state, ensuring national security of the state, implementation, military doctrine, National Security Strategy.